

UDC 81'253+82] J. Ortega y Gasset

CULTURAL CREATION POSSIBILITIES OF TRANSLATION
IN THE VIEWS OF JOSÉ ORTEGA Y GASSET**Smolina Olga** – Doctor of Cultural Studies, Associate Professor,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Severodonetsk

The aim of this paper is to expand our understanding of the cultural views of José Ortega y Gasset, namely, the disclosure of the cultural creation possibilities of translation, which are outlined in his work «The Poverty and Shine of Translation».

Research methodology consists of a structural analysis method and a cultural interpretation method. As a material for the analysis, the works of modern Spanish scientists in the translation of this article author are attracted.

Results. Ortega considers the problem of translation through a system of binary oppositions: revealing / silencing, living / dead, frozen scheme / elements of life, language / silence, mother tongue / foreign language, bad utopian / good utopian, thinking / speaking. The translation, with the imprint and speaking of the realities of culture, from which the translated work comes, turns into a means of popularizing another culture, other values in the target language and cultural life. Translation is always a rebellion and the destruction of established literary and cultural norms, due to which has the potential of upgrading culture. Translation is a compromise between the other «I», the reality, and my own «I» From the interpretation of a particular text – to the interpretation and understanding of another language in general, in its definitions speak / silence, an understanding of another culture and of oneself. The translator not only finds successful equivalents between two languages, he translates himself, as a carrier of one culture, into a person of another culture. Thus, translation is a means of self-knowledge, knowledge of one's own and another culture.

Novelty. Previously unknown in the domestic broad scientific circles works of contemporary Spanish researchers of José Ortega y Gasset's cultural creativity were translated, analyzed and introduced into scientific use.

The practical significance. Cultural studies and interpretations of José Ortega y Gasset's translational views, which have been insufficiently studied in Ukrainian cultural studies, are being introduced into Ukrainian scientific use.

Key words: José Ortega y Gasset, culture-making, translation as culture-making activity, cultural conception, intercultural relations.

Надійшла до редакції 4.12.2018 р.

УДК 473. 22.1

КУЛЬТУРНА ТВОРЧИСТЬ У ЗАХІДНОМУ ПОЛІССІ 50-70 РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ :
СПРОБА РЕКОНСТРУКЦІЇ ПРОВІДНИХ ФОРМ**Виткалов Сергій Володимирович** – доктор культурології, професор кафедри культурології і
музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівнеorcid.org/00-01-6362-9517doi.org/10.35619/ucpkm.vi29.120sergiy_vsv@ukr.net

Здійснено спробу, залучаючи матеріали Державних архівів Рівненської і Волинської областей, реконструювати форми активізації народної ініціативи в Західному Поліссі у повоєнний період; акцентовано увагу на специфіці організації культурної діяльності; виявлено найбільш ефективні форми роботи з населенням цих областей; акцентовано увагу на репертуарній політиці самодіяльних колективів регіону; досліджено тематичне розмаїття художньої діяльності. З'ясовано роль і значення розмаїття культурних форм у питанні збереження національних ознак.

Ключові слова: художня самодіяльність, регіональна культурна практика, соціальна активність, мережа клубних закладів.

Актуальність проблеми. Вивчення культурної спадщини в історичній ретроспективі передбачає її дослідження й на локальному рівні. Адже матеріали, що зберігаються в архівах, дають змогу реконструювати культурний поступ населення у найскладніші періоди, позитивні і негативні аспекти цього процесу. Не є виключенням і повоєнний час. Адже саме тоді художня самодіяльність стала важливим чинником мобілізації населення на відновлення зруйнованої країни. Тож виявлення форм активізації народної ініціативи в історичній ретроспективі з поправкою на економічні і соціокультурні умови першого двадцятиліття ХХІ ст., допоможе не лише реконструювати форми, найбільш ефективні у той час, але й віднайти роль і місце сучасного клубного закладу в системі культурної діяльності в докорінно змінених обставинах.

Аналіз досліджень і публікацій. Зазначена проблематика не стала предметом докладного аналізу у всеукраїнському контексті і не виведена в окремий об'єкт вивчення, хоча непоодинокі розвідки зустрічаються у періодичній пресі західних областей [50], наукових збірниках, статті яких є, як правило,

фрагментами дисертаційних робіт [72] або увійшли до матеріалів монографічних досліджень переважно місцевих авторів [83]. Тому подальша розробка цієї проблематики є підґрунтям для підготовки монографічних праць, спрямованих на заповнення забутих сторінок вітчизняної культурної практики. *Метою статті* є виявлення специфіки організації провідних форм культурної діяльності у сфері вільного часу 50-70-х років ХХ століття.

Джерельною базою наукового пошуку стали матеріали державних архівів Рівненської та Волинської областей, поточні архіви установ культури, періодична преса, спогади учасників чи організаторів культурного простору Західного Полісся.

Розпад радянської політичної системи прискорив згорання досліджень культурно-мистецької проблематики, хоча частину досвіду, накопиченого у 50-70-ті роки ХХ ст., можна і в сучасних умовах використовувати у творчій діяльності з різними соціально-демографічними групами, адже бажання щось роботи самому закладено у людській природі. Цікавий той досвід й для знання вітчизняного культурного простору.

Виклад матеріалу дослідження. Предметом уваги є самодіяльна творчість, активно підтримувана політичними структурами. Саме в ній, на думку тодішніх партійних керівників республіки, закладені потужні виховні можливості, що давали змогу з незначними фінансовими витратами одержувати помітний ідеологічний та виробничий ефект у роботі зі складним за соціально-психологічними характеристиками населенням Західної України.

Починаючи розгляд питання, зазначимо, що населення Західного Полісся інакше ставилося до нової влади. Адже лише з лютого 1940 по червень 1941 рр. на Рівненщині здійснено чотири масових депортацій, значна частина – інтелігенція: члени різноманітних громадських товариств («Просвіта», «Пласт») священики, активісти церковних об'єднань, митці, педагоги та члени їх сімей [63]. Фашистський режим також не мав особливих симпатій до українців цих територій [76], [40]. Та й надалі питання депортації цього населення не сходило з порядку денного [78].

За даними Постанови «Питання західних областей Української РСР», ухваленої Президією ЦК КПРС 26.05.1953 р., наголошувалося, що в 1944-1952 рр. у західних областях різними формами репресій охоплено майже 500 тис. осіб, у т. ч. заарештовано понад 134 тис., вбито понад 153 тис., вислано довічно за межі УРСР понад 203 тис. осіб, 8 тис. перейшло на нелегальний стан [78; 47-48].

Вбачаючи у театрі важливий чинник формування суспільної свідомості, підвищення художньої культури, по завершенні війни за рішенням Радянського Уряду (1945 р.) збільшується кількість театральних колективів різних типів; на республіканському рівні ухвалюється Постанова ЦК ВКП(б) (12.10.1946 р.) щодо театрів та їх репертуар. У липні 1949 р. ЦК ВКП(б), проведено спеціальну нараду з питань репертуару художньої самодіяльності 41[733, с. 315], спрямовану на «покращення» його змістовної частини, створивши таким чином умови для підготовки нових п'єс і усунення з репертуару творів, що не відповідали вимогам системи. Тож, як свідчать місцеві архіви [56; арк. 40], факт втручання у творчий процес інтенсивно відбувається починаючи вже з 1946 р. Адже репертуар є важливим чинником визначення ідейності п'єси, або, принаймні, «благонадійності» її автора, а отже впливу на широкий загал. До того ж, на цих теренах й надалі продовжується військове протистояння між місцевими збройними формуваннями в особі УПА і воєнізованими частинами НКВД і питання ідеологічної, політико-виховної роботи загострюються.

1946 р. ЦК ВКП(б)У створив спеціальні групи, завданням яких став пошук «безідейних» або «націоналістичних» п'єс. Та й штати відділів пропаганди і агітації сільських райкомів західних областей України збільшено на 588 відповідальних працівників, а кількість агітаторів тут становила понад 160 тис. одиниць, що майже в 10 раз перевищувало їх кількість, приміром, у не менш «проблемній» в ідеологічному плані республіці – Естонії [11; 291].

Майже щомісяця до Рівненського облуправління культури з новоствореного Управління контролю за репертуаром та масовими видовищами надходили накази про зняття з репертуару вітчизняних творів та п'єс іноземних авторів: Л. Гроха, В. Погодіна, М. Лукомського, В. Катаєва, В. Шварца й ін.; знята з репертуару музична комедія «Весілля в Малинівці» Л. Юхвида [73, арк. 40]; «небезпечними» вважалися п'єси «Вбивця містера Паркера» А. Морріса, «Дружина Клода» О. Дюма, «Рівно о півночі» Д. Брайтона, «Він прийшов» В. Прістлі тощо [73, арк. 18]. Забороняються до постановки переклади п'єс російського класика О. Островського «Без вини винні», Л. Леонова «Звичайна людина» [73; арк. 14]. Усе частіше на місця надсилався рекомендований репертуар: «За покликом партії» В. Анатирцева, «Ленін з нами» Д. Бедного, «Слово комуніста» А. Безименського, «Нашій партії» К. Ваншенкіна і ін. [56, арк. 59-62]. Продовжується постійне «нагадування» режисерам самодіяльності про ідеологічну складову, в якій мала відбуватися дія кожної вистави.

Утім, ідеологічний пресинг мав і протилежний результат, оскільки підсилював творче бажання до створення нонконформістського мистецтва. В певному сенсі радянське мистецтво розвивалося завдячуючи саме заборонній політиці держави, яка стимулювала енергію незгоди чи протесту митця. І все ж театральний жанр із переважанням класики (як апробованого напрямку) залишається у культурній практиці сільського населення. Його стимулюють огляди, звіти, фестивалі, що є характерною рисою доби. Це засвідчують й архівні матеріали, що зберігають інформацію про діяльність установ культури Рівненщини (звіти про проведені заходи, кількість вистав, культурне обслуговування місцевого населення, заборонені до постановки твори тощо) та місцева періодика («Зміна», «Червоний прапор», окремі районні газети: «Поліський маяк», «Ленінська зоря», «Зоря»).

За даними протоколів журі районного огляду сільської самодіяльності Дубенського р-ну (листопад 1955 р.) дізнаємося, що серед жанрового розмаїття I місце в огляді виборів театральний гурток с. Варковичі з п'єсою Т. Шевченка «Назар Стодоля», а III – аматори з с. Ульбарів із виставою «Дай серцю волю – заведе в неволю» [60, арк. 4]. А загалом, аналіз статистичних звітів ДАРО (м. Рівне) і ДАВО (м. Луцьк) за повоєнний період засвідчив, що I місце за кількісними показниками в регіоні посідає хорівий жанр, що складає 60-75% від усіх художніх гуртків. На II – гуртки драматичного мистецтва; III місце утримує інструментальний (з перевагою духових оркестрів) жанр. Переглянуті архіви засвідчують, що у звітах найбільш повно подається інформація з драматичного жанру. Тут, як правило, якісні характеристики акторів, репертуар, виявляються проблеми жанру тощо. Натомість інформація про інші види обмежена – переважно статистика.

Якщо у 1953 р. в області діяло 819 гуртків (10.700 учасників) [67, арк. 21], то у 1954 р. у підпорядкуванні ОБНТ знаходилося 837 гуртків і 9.994 учасники; найбільше їх було у сільських клубах – 770 (9.220 учасників), найменше – у структурах Промкооперації – 1 (8 учасників) [66, арк. 25-26]. А в 1958 р. – 845 гуртків і 11.300 учасників [67, арк. 22].

Театральний рух у Західному Поліссі має глибокі духовні корені, закладені не лише у приватних аматорських гуртках кінця XVIII ст., наявності меценатів чи шанувальників цього мистецтва, а навіть у власних назвах окремих населених пунктів – «Скоморохи», що в Заріччянському та Ровенському р-нах. А зі створенням «Просвіт» (з останньої третини XIX ст.) ця справа поставлена майже на професійну основу. Та й виконавські традиції існували у селах Дубенського і Острозького районів як найбільш «театральних» центрів.

Локальні культурно-мистецькі процеси стимулювалися заснуванням 1945 р. у м. Дубно Технікуму політичної освіти з двома відділами – Клубним і Бібліотечним (Наказ № 119 Комітету у справах культосвітніх установ при РНК УРСР), а також (у 1947 р.) за Постановою Ради Міністрів СРСР «Про розвиток заочної освіти» у ньому відкрито заочне відділення [46]. Трансформований у 1961 р. у культурно-освітнє училище, він й очолив роботу з підготовки кадрів культурно-освітньої сфери в регіоні. 6.06.1959 р. засновано Луцьке культурно-освітнє училище. Оминаючи аналіз суспільно-політичної ситуації повоєнної доби на території регіону, розглянутій у спеціальній літературі [72], [80], [39], [41], акцентуємо на тому, що кадровий склад училищ культури був організатором тих художніх рухів, що почали розгортатися, змінюючи духовний клімат села і підвищуючи його загальнокультурний рівень.

Аналіз репертуару гуртків засвідчує, що в них переважає класика (Т. Шевченко, Леся Українка, М. Кропивницький), що можна пояснити наявністю класичних форм, які давали змогу режисерам і акторам, що бачили вистави у Рівненському, Луцькому, Тернопільському, Львівському професійних театрах, відтворити ці зразки на самодіяльній сцені. Переконалим аргументом класики на сцені стало й те, що це були, з точки зору влади, перевірені часом твори. Стимулювати ж постановку примітивних п'єс виробничої проблематики, підготовлених учасниками гуртків, характерних для Східної України, на цих теренах не вдавалося через високий рівень художньої культури населення, сформований діяльністю «Просвіти», філіями Львівського вищого музичного інституту, заснованими майже в кожному містечку Західної України (зокрема Дубнівська і Рівненська філії) його інспектором С.Людкевичем. Утім, тиск панівної ідеології продовжується, свідченням чого є архівні матеріали, що подають перелік вилучених із репертуару п'єс та пісень («Звичайна людина» (І. Богаченко, М. Комаров), «Кому підкориться час» (І. Богаченко, Г. Безкоровайний), «Громадянин світу», «Чому не гаснуть зорі» (О. Копиленка), «Любов» (І. Плахтін), «Нашадог гетьмана» (Ю. Мокрієва), «Олексій Карташов» (П. Шкільман)) та ін. Найбільш активно ці процеси відбувалися у 1946-1948 рр. [73, арк. 2-13, 14-15, 17-18, 22-24]. Тому помітною є тенденція показу на сцені, так би мовити, «напівправди», обумовленої художньою практикою радянської доби. Однак, скоріше всупереч драматичній першооснові, ніж завдяки їй, чималій кількості драматичних гуртків вдавалося створити переконливі життєві художні образи. А на самодіяльній сцені це робити простіше, оскільки вона менше контролювалася ідеологічними органами, позаяк її вплив на населення мав локальне значення. Важливим є і те, що чимало представників ідеологічних структур, відповідальних

за культурну сферу, були вихідцями із західноукраїнських теренів, знали специфіку українського села і ця проблематика залишалася їм також близькою.

Аматори використовували репертуар й сучасних авторів, що давало їм нагоду бути, так би мовити, першопрохідцями. Принаймні, глядачі подібних вистав не мали в уяві сценічних зразків, а отже актори виступали у ролі митців, незаангажованих художніми стереотипами («Не тією стежкою», «Ой у полі нивка», «Чорний змії» тощо), що засвідчують художні постановки згаданого Варковицького драмгуртка [66, арк. 405] чи виконання музичних п'єс місцевих авторів, про що йдеться у звітах інструкторів Ровенського обласного Будинку народної творчості та Методичного кабінету [66, арк. 223-224]. Однак у зазначений період у репертуарі регіональних театральних гуртків домінує класика II пол. XIX ст. Це підтверджують звіти районних відділів культури за обраний період, зокрема згаданих Дубенського та Острозького, як найбільш «театральних» районів області [61]. На цьому особливо наголошує і місцева преса [42, с. 1-2].

Переглядаючи репертуарні афіші тієї доби, годі зустріти твори В. Винниченка, І. Дніпровського, М. Ірчана, М. Куліша, Я. Мамонтова. Усі вони вилучені з репертуару через звинувачення їх авторів в антинародності, «буржуазному націоналізмі», а також «як ідейно слабкі», або, у кращому разі, «відправлені авторам на переробку» (як зазначено у довідці Комітету у справах мистецтв УТ-РЦ-8 7 жовтня 1946 р. стосовно п'єс О. Корнійчука «Марія», «Далеко від Сталінграду» Сурова та «Золота карета» Л. Леонова) [73, арк. 42]. Принаймні, ДАРО зберігає матеріал стосовно заборони до постановки таких творів. Їх загальна кількість становить 456 од. [60].

Ситуація покращується з приходом до влади М. Хрущова, коли акцент переноситься на сферу народної культури і аматорство використовується як засіб підвищення художньої освіти населення, ефективна форма впливу на суспільну свідомість. Здійснюються широкомасштабні заходи, спрямовані на відродження самодіяльного театального руху, адже умовність оформлення вистави, зрозумілий політично вивіреним репертуар та інші організаційно-політичні заходи давали б змогу урізноманітнити і спрямувати у певне русло вільний час сільського жителя, який залишався поза межами впливу і був важливим носієм національно-культурних традицій.

Із середини 50-х років активізується будівництво установ культури в регіоні. За інформацією Ровенського Управління культури, поданої до обкому КПУ «Про хід будівництва установ культури в області», у 1954 р. збудовано 11 установ культури, у 1955 – 30, у 1956 – 18, у 1957 – 57, у 1958 – 44, у 1959 – 27 [62; 407]. У наступні 5 років їх кількість більш ніж подвоїлася. Відповідно збільшення кількості театральних гуртків є поширеним явищем. Ці якісні тенденції корелюються з кількісними показниками. Приміром, якщо у 1957 р. на Дубенщині функціонувало 47 драматичних гуртків, у яких брало участь 722 учасники, то вже в 1959 р. їх кількість майже подвоїлась: 87 гуртків та, відповідно – 1.393 учасників [52; 4].

Зміна політичного клімату позитивно вплинула на стан культурної сфери і репертуарної політики. І вже у 1956 р., за звітами Ровенського ОБНТ, у репертуарі аматорів з'явився хоча й не національний, утім відмінний від попередньої доби, репертуар: «Богдан Хмельницький» О. Корнійчука (с. Малин, Острозького р-ну), «Під золотим орлом» Я. Галана (с. Пеньків, Костопільського р-ну), «Нескорена полтавчанка» П. Лубенського (с. Хмелівка, Сосновського р-ну, с. Новостав Рівненського р-ну та Дубенський РБК), «Генерал Ватутін» Л. Дмитерка (с. Вичівка, Висоцького р-ну). А його інтерпретація давала змогу аматорам відтворити на сцені риси української ментальності та сильні народні характери, важливі і для акторів, і для глядачів.

Наголосимо на ще одній тенденції доби: якщо у перші повоєнні роки аматори беруть для постановки здебільшого одноактні п'єси сучасних (затверджених Репертуарними радами) авторів, то із набуттям сценічного досвіду, художньої майстерності, поглибленням студійної роботи та й художньої культури, вони частіше звертаються до багатоактних п'єс, художній зміст яких дає можливість максимально виявити себе на сцені.

Помітним в Острозькому районі є театральний гурток Острозького РБК, заснований 1939 р., що залучається до культурного обслуговування сільського населення, що є підставою за «...внесок у розвиток художньої самодіяльності присвоїти йому звання «Самодіяльного народного театру» [45, арк. 169]. Це здійснено за Постановою Колегії Міністерства культури УРСР від 10.04 1959 р. Він був одним із перших у республіці, відзначеним цією нагородою. Почесні звання є стимулом розвитку художньої творчості [11; 317], адже зобов'язували учасників і керівників до творчого пошуку: гуртки мали щорічно їх підтверджувати, вести роботу з культурного обслуговування населення. А для хороших гуртів передбачалася посада концертмейстера, що покращило якість репетиційного процесу.

Активно функціонують й інші театральні гуртки цього району: в с. Коростов (кер. – І. Шереметинська), с. Оженіно (кер. – П. Кийко), с. Межиричі (кер. – Р. Шпак) [74; арк. 10]. Названі керівники розгортають діяльність, спрямовану на підвищення теоретичного та практичного рівня

учасників, залучають до постановки вистав інші художні колективи, забезпечуючи музичний супровід, проводять творчі дискусії з роботи актора над роллю, навчають основам гриму. А обласний Будинок народної творчості цьому сприяє, надсилаючи у села методистів-інструкторів. Та й всесоюзні культурно-мистецькі часописи акцентують увагу на необхідності надання допомоги аматорам майстрами професійної сцени та друкують для них репертуар. У 70-ті роки це дістане назву культурного шефства міста над селом. По республіці прокотиться хвиля ініціатив зі створення «колективів-супутників», у результаті якої кожен професійний художній колектив обирає собі аматорський і допомагає йому в організації репетицій, доборі репертуару, сценічних костюмів. Тож достатні професійні навички сприяли тому, що Коростовський театральний гурток здійснив спробу відтворити у супроводі струнного оркестру навіть оперу М.Лисенка «Наталка Полтавка», з якою він здійснив концертну мандрівку по селах Здолбунівського р-ну (Гільча, Миротин). Подібною практикою займався й Межиріцький драмгурток, налагоджуючи контакти з художніми колективами Волині і розширюючи їх можливості. А згаданий Острозький народний театр здійснив постановку «Вечорниць» П. Нішинського (реж. Л. Заячківська), в реалізації якої брало участь понад 60 акторів. Ця вистава є найбільш масовою постановкою самодіяльних артистів і здобула чимало схвальних відгуків [3; 90]. І як свідчать матеріали ДАРО, художній гурток за 1960-1969 рр. здійснив постановку 413 вистав, що на 100 вистав більше, ніж це зробив відомий колектив Рівненщини – Дубнівський народний театр; та на 240 вистав більше, ніж Рівненський російський народний театр клубу ім. 1 Травня [26, 117 арк.], що діяв в обласному центрі поряд із професійним музично-драматичним театром ім. М. Островського і мав кращі організаційно-технічні можливості для творчості.

Із кожною новою постановкою збільшувалася кількість прихильників й Оженінського драмгуртка в селах Гошанського району. Натомість, драмгурток Острозького РБК провів успішні гастролі у Будинках культури та сільських клубах Мізоцького й Здолбунівського районів Рівненщини, Славутського і Плутнянського – Хмельницької, Ковельського, Камінь-Каширського, Ківерцівського і Локачинського районів Волинської обл. [34, арк. 6, 23, 59-62] та брав участь в обласному огляді художньої самодіяльності, де також здобув прихильність журі.

Серед інших художніх колективів, що залишили помітний слід на культурній мапі регіону, – драматичний гурток с. Кургани, дитячий драматичний гурток хати-читальні с. Вишеньки, драмгурток Могилянського сільського клубу під орудою режисера-аматора В. Радчука, згадка про якого неодноразово з'являється у звітах району як керівника, що вирізняється професійним підходом до розв'язання мистецьких питань спрямованих на культурне обслуговування місцевого населення [36, арк. 115-116]. Тож виїзди самодіяльних гуртків на гастролі в інші населені пункти стали поширеною формою художнього руху доби і сприяли не лише підвищенню загальної культури населення, але й впливали на професійну майстерність акторів та режисерів, збагачували їх прийомами гри, формами студійної роботи, розширювали творчі контакти. Вони стимулювали й професійних акторів, які часто брали участь у переглядах вистав у якості членів журі, запозичувати в аматорів неупередженість бачення образу, відсутність акторського штампів у його трактовці. Щорічні огляди це переконливо фіксували, що підтверджує і відповідна статистична звітність [29].

Якщо в «кущовому» огляді 1955 р. взяло участь 23 гуртки (186 учасників), то вже через чотири роки (1959 р.) Острожчина презентувала 52 драматичних колективи, в яких брали участь 727 осіб. На районному огляді 1959 р. найкращими визнано драмгуртки з сіл Могиляни, Бадів, Моща [68, арк. 115].

Ці дані важливі у певному співставленні. Якщо у Волинській обл. (майже тотожній за всіма соціально-культурними показниками до Рівненщини) на початок 1945 р. функціонувало 200 гуртків художньої самодіяльності, що мали у своєму складі понад 1.000 учасників, то вже на 1 квітня 1946 р. їх нараховувалося понад 520, а кількість учасників у них за рік майже потроїлась. У Рівненській обл. тоді функціонувало 550 самодіяльних колективів (5.000 учасників) [11; 255]. Та й мережа клубів, при яких зосереджувалися ці колективи, також зростала. Лише у I півроку п'ятиріччя у республіці кількість клубів збільшилася на 10. 000 одиниць і до кінця 1950 р. становила майже 700 тис. установ, з яких 26,7 тисяч функціонувала у сільській місцевості. На селі було майже 30 тис. бібліотек [5; 288].

Попри низку негативних (відомих сьогодні) аспектів в їх діяльності, треба віддати належне державі, яка не шкодувала коштів на численні організаційні заходи: установи культури в плановому порядку мали застосовувати різноманітні художні форми, спрямовані на розкриття виробничої тематики, висвітлювати досвід кращих, дбати про організацію дозвілля населення. Утім, й матеріально-технічні питання цих закладів теж розв'язувалися повною мірою. А на виробництві, в сільськогосподарських структурах створюються пересувні бібліотеки, пункти для видачі книг; по усіх підприємствах Луцька, Рівного та ін. західноукраїнських міст за рахунок позабюджетних коштів введено до штату посади режисерів художньо-масових заходів; на громадських засадах запроваджено

посади розповсюджувачів художньої літератури; вжиті й інші заходи культурно-просвітницького спрямування. Тож значні кошти, вкладені державою у розбудову культурної інфраструктури, обернулися зростанням духовного рівня її громадян. Поза сумнівом, це робилося з певною метою: зазначені терени так і не вдалося підпорядкувати радянській політичній доктрині до початку війни і тому за допомогою культурного чинника вона намагалася ці терени зробити «своїми» в повоєнний період. За рахунок *державного* бюджету за 5 перших повоєнних років збудовано 4.345 шкіл, частину з них – методом народної будови. На початок 50-х рр.. Галичина, Волинь і Буковина мали найвищу кількість українських шкіл – понад 93%, переважна більшість з яких – у сільській місцевості [41]. В Україні налагоджується й діяльність різноманітних музеїв і до початку 1950 р. їх кількість наближається до 51 [5; 247-292].

Чинником, що забезпечував високий рівень аматорства, слід вважати міцну його методичну базу. Йдеться про систему методичного керівництва аматорським рухом в особі районних Будинків культури (РБК), обласних БНТ по всій її управлінській вертикалі (республіканські та всесоюзний), друком фахової періодици («Клуб», «Клуб и художественная самодеятельность», «Культурно-просветительная работа», «На допомогу художній самодіяльності», різноманітні репертуарні збірники). Центральні видавництва «Искусство» (Москва, Ленінград) та «Мистецтво» (Київ) публікують збірники «Самодеятельный театр» (24 вип. на рік), «Сегодня на клубной сцене» [51]. Для аматорів друкуються тематичні збірники: «Вокально-инструментальные ансамбли», «Мелодии и ритмы для ВИА». Репертуар для художньої самодіяльності можна знайти і в щомісячних збірниках «Молодежная эстрада» [25; 321-322]. Чимало створено й місцевими авторами. А співробітники ОБНТ на своїх семінарах поширювали ці доробки. Адже в них концентрувався цінний регіональний досвід. Поза сумнівом, ця художня інформація подавалася під певним кутом зору і мала на меті розв'язання державних програм, утім навіть у такому варіанті вона впливала на формування у населення духовної культури, шанобливого ставлення до книги, театру, інших видів культурної творчості, як і до формування людських відносин.

Жодним чином не ідеалізуючи минуле, наголосимо, що будь-який культурний процес, яким охоплюються значні групи населення, має методично забезпечуватися та контролюватися; потребує хоча б мінімальної організаційно-фінансової опіки. Особливо коли йдеться про формування молодого покоління, яке згодом продовжить справу розбудови держави. Виховане на чужих, часто антигуманних зразках, годі сподіватися, що воно почне продукувати власну культурну традицію, художні зразки якої не бачило. Тому пошук форм культурно-мистецького впливу на молодь і їх культивування сьогодні – запорука заможного, спокійного і впевненого нашого майбутнього. Але повернемося до подальшого розгляду проблеми.

Із різним сальдо розголосу культурне обслуговування населення проводиться і в інших районах (с. Велике поле Березнівського або в Сарненському, – де діє 18 гуртків [56, арк. 162] та Ровенському районах – 19 [38, арк. 164]. Оригінальні художні постановки здійснюють самодіяльні артисти сіл Кричильськ, Кузьмівськ, В. Мидськ Степанського (тепер – Сарненський район). За 10 аналізованих років у їх репертуарі з'явилося понад 75 нових п'єс, що є переконливим показником творчої активності учасників колективів і їх режисерів [66, арк. 83-84]. Є ця статистика і свідченням активності драматургів. І саме ці колективи одними з перших у республіці відзначені почесним званням «самодіяльний народний» [53; 204]. Із подібною активністю й дещо іншим репертуаром («Номенклатурна одиниця», «Серйозний Митько», «Три пари туфель», «Капелюхи», «Заручини» і ін.) працюють драмгуртки Деражненського (тепер – Костопільського) р-ну А загалом у районі у згаданий період функціонувало 18 драмгуртків, у роботі яких брав участь 201 актор [65, арк. 28].

Помітною подією у самодіяльному мистецтві II пол. 50-х рр. є ініціатива Будинків народної творчості усіх рівнів (республіканський-обласний) щодо руху за створення на громадських засадах Театрів народної творчості, а також численних «культурних естафет» й інших форм творчої змагальності. Популярності у той час набувають й фольклорні театри, пов'язані з усною народною творчістю, що вбирають у себе театралізовані календарні обряди, театральні елементи в народних іграх і розвагах. Стосовно перших із названих форм, то доцільність їх запровадження підтверджена Постановою Міністерства культури УРСР (14.06.1959 р.), якою затверджувалися функції 26 обласних і 565 районних театрів як одного з видів масової діяльності Будинків культури.

Театр народної творчості являв мистецький майданчик, на якому регулярно відбувалися вистави, концерти, інші культурно-мистецькі акції аматорів, сплановані базовими закладами культури. Демонструючи мистецькі здобутки широкого загалу, він став формою раціонального використання вільного часу, підвищення художньої культури населення (в умовах дефіциту мережі художньої освіти і культурної інфраструктури), організованого працівниками культури.

На Рівненщині ці Театри започатковуються в 1957 р. і функціонують при 11 районних Будинках культури, де упродовж 1958 р. відбулося 207 вистав, з яких 17 проведено в обласному Театрі народної творчості [28, арк. 4-7]. На 1 січня 1959 р., за звітами обласного Управління культури, функціонувало понад 15 районних театрів народної творчості [27, арк. 7-15].

Театральний аматорський рух Рівненщини сприяв заснуванню, за Постановою Комітету у справах мистецтв Раднаркому УРСР, мережі робітничо-селянських державних пересувних театрів (1949-1959 рр.). Оскільки для їх створення було відсутнє будь-яке підґрунтя, основою для них стали аматорські театральні гуртки, як це відбулося, приміром, у Дубні та Острозі ще в серпні 1945 р. [188]. Їх репертуар мало чим відрізнявся від самодіяльного, хоча й більшою мірою залежав від рішення Художніх рад – це переважно драматургія української класики, що дублювала репертуар Обласного музично-драматичного театру, утім давала змогу місцевому населенню хоча б таким чином долучатися до українського мистецтва. Тож вони починають художньо обслуговувати населення, насичуючи культурний простір регіону різноманітними виставами. Однак, проіснувавши 10 років, ці колективи, за відповідним рішенням Ради Міністрів СРСР, згортають свою діяльність.

У Луцьку активно діяло кілька театральних осередків: Волинський воєводський пересувний польський театр та Український народний театр під орудою М.Певного, який мав значне культурне реноме до 1939 р., оскільки був одним із найкращих театрів не лише Волині, але й Польщі [43].

Зважаючи на брак кваліфікованих кадрів керівників в усіх сферах, зокрема й самодіяльної сцени, цю справу перебирає на себе сільська інтелігенція – вчителі, лікарі, ветерани культурно-освітнього руху, що сформувалися у культурно-мистецьких гуртках «Просвіти», «Руської Бесіди» та їх філій і вціліли в добу сталінських репресій. Вони були обізнаними з досвідом роботи Львівських, Бережанських, Тернопільських «Просвіт»; між ними існували товариські стосунки і їх керівники надавали методичну допомогу представникам самодіяльного художнього руху регіону. Тому навіть той класичний репертуар, який бачив місцевий глядач у їх інтерпретації мав певні відмінності у тлумаченні образів, символіці постатей, художньому оформленні сцени чи її музичному обрамленні, ніж це відбувалося, приміром, на сценах аматорських чи професійних колективів Півдня або Сходу України. І змінити ситуацію у цьому плані не в змозі жодні інструкції, що надходили з районних Будинків культури, обласних Будинків народної творчості, керівники яких часто були й самі вихідцями з цих теренів. Та й номенклатурні кадри, як правило, направлялися у повоєнний період у більш «відповідальні», на думку влади, ділянки – освіти, економіку, силові структури. Місцевим залишалася лише сфера дозвілля, яка виявилася важливою у справі формування не лише духовної культури, але й історичної пам'яті та національної свідомості. Приміром, у 1946 р. із 16.129 номенклатурних посад у західних областях України корінними мешканцями замінено лише 2097, тобто 13% (у Волинській обл. – 10%, Івано-Франківській – 7,6%, Рівненській – 12,6%). У той же час в обласних відділах культурно-освітніх закладів регіону з 61 керівної посади місцевим вихідцям належало лише 2, у районах із 310 співробітників місцеві посідали тільки 18% [5; 247-292].

У перші повоєнні роки всі завідуючі управліннями народної освіти та їх заступники на західноукраїнських теренах були членами ВКП (б) і всі виключно із східних областей, що не знали специфіки краю, не враховували у своїй діяльності високий рівень релігійності населення, значення у його житті традиційної обрядовості, консервативність у ставленні до інокультурних впливів та запровадження форсованими темпами нових форм культурно-дозвілдової практики.

Серед 79 інструкторів обласних управлінь культури місцеві жителі склали лише 31 (39,2%), а серед 247 завідуючих міськими і районними відділами – лише 21 (8%). Як правило, місцеві кадри виконували обов'язки завідувачів сільськими клубами, хатами-читальнями, сільськими бібліотеками, що становило 85-90% від усіх працівників галузі [5; 257-258]. Проте саме це і створювало певну *осібність* сфери культури цих теренів. Адже місцеві кадри нижчого управлінського щабля й забезпечували збереження національних культурних традицій у шкільництві, музичному, театральному, вокально-хоровому та ін. видах аматорства. Часто вони або їх родичі були пов'язані з національно-визвольним рухом, пам'ятали про його учасників і намагалися поширити цю інформацію в середовищі аматорів.

Якщо репертуар театральних колективів Дубнівського та Острозького районів складається переважно з класики XIX – першої пол. XX ст., то Костопільські здебільшого працюють із сучасною одноактною п'єсою [65, арк. 72, 76, 83]. Політично забарвлений репертуар («Комсомольська лінія», «Колгоспні солов'ї») складає основу творчої діяльності гуртків Сарненського району. Проте в кожного з них у роботі були і п'єси А. Чехова, О. Островського («Без вини – винні»), М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, І. Франка, що є показником вірності українській сценічній традиції, а з іншого боку – заборони творів вітчизняних авторів авангардного спрямування.

Здійснений нами аналіз не дав можливості встановити, в якому районі перевага надавалася сучасному репертуару і де, навпаки, – класиці. Сучасну п'єсу залюбки сприймали як жителі Великого

Житина, Нової Любомирки, Верхівська, так і глядачі Корецького РБК, Висоцька чи Дюксина [64, арк. 4-7]. Щось подібне відбувалося й на Волині [43]. Сільський житель в умовах дефіциту культури з прихильністю ставився до будь-яких виявів художньої ініціативи.

Узагалі 50-60-ті роки – сприятливий час для самодіяльних акторів. І хоча самодіяльній сцені бракувало високоякісних п'єс, різноманітні експерименти (від конкурсів на сучасну одноактну п'єсу до постановки кожної дії однієї, визначеної наперед конкурсним журі вистави, художніми колективами іншого району), справляли враження на глядача і стимулювало його прихід до самодіяльності. Це стало можливим завдяки праці, яку проводили у 30-х роках інспектори Львівського музичного інституту на чолі зі С. Людкевичем у його філіях, починаючи від Тернополя, Бережан, Самбора, Луцька, Дубна, Рівного, покращуючи атмосферу української периферії і формуючи національну самосвідомість та історичну пам'ять місцевого населення [4; 546-588].

Стимулювали художню самодіяльність й щорічні кількадевні семінари для керівників театральних гуртків, що проводили співробітники ОБНТ, як і тижневі (десятиденні, починаючи від 1956 р. в обласних центрах) [55, арк. 19], тримісячні та шестимісячні (у Києві) курси з підвищення кваліфікацій творчих працівників, що наприкінці 50 – поч. 70-х років стали ознакою змін ставлення до аматорства, підвищення його ролі в українському суспільстві. Організована із залученням професіоналів, ця практика компенсувала населенню брак мережі художніх закладів, фахової інформації, посилювала інтерес до художньої творчості і давала змогу керівникам самодіяльних колективів здійснювати стажування на базі професіональних мистецьких структур країни. А численні заохочувальні заходи (грамоти, дипломи, почесні звання аматорським гурткам та їх учасникам і керівникам, як і скорочення робочого дня для репетицій) стали стимулом для розширення сфери впливу дозвілля на ціннісні орієнтації населення. І вже з середини 50-х років більшість драмгуртків відмовляється від суфлера і розпочинає поглиблену навчально-творчу, студійну діяльність, втягуючись у загальнокультурний контекст країни, де тотожні процеси вже реалізовувалися [33].

Результатом діяльності драматичних гуртків стало й формування на базі окремих із них агітаційно-культурних (згодом – художніх) бригад – мобільної групи, що використовувала широкі можливості мистецтва та сатири й гумору. Започатковані 1925 р. при Московському інституті журналістики, вони діяли і на Західному Поліссі, зокрема в с. Опариси Червоноармійського (тепер – Радивилівського) р-ну (кер. – Т.Савчук) [58, арк. 98] та інших теренах і мали чималий суспільно-культурний ефект у ліквідації негативних проявів у житті та побуті [69, арк. 5-6, 7]. Ці колективи були поширені по усіх селах районів і їх загальна кількість знаходилася в межах 18-23 на район, як це помітно по Корецькому, Дубенському, Ровенському [71, арк. 116, 134 та ін.]. Узагалі наявність у західноукраїнському селі хорového чи драматичного гуртка у 50-70-ті роки вважалася культурною нормою [57, арк. 134, 164-165], так само, як і відвідування церкви чи виступів мандрівних мистецьких гуртків. У них брали участь і представники національних меншин.

Час від часу, зважаючи на брак художніх керівників, очолювали подібні осередки й учасники – колгоспники, обліковці ферм, місцеві робітники без будь-якої фахової підготовки. І лише бажання щось робити самому допомагало їм досягти успіху, як це помітно у Демидівському р-ні на прикладі драматичного гуртка с. Вербень; Корецькому, Млинівському, Костопільському р-нах [70, арк. 26, 35, 42]. І такі гуртки обслуговували не лише своє село, але й з успіхом сприймалися глядачами Козинського, Берестецького районів Волинської обл. та міст Рівного, Дубна, Корця, Луцька, Ковеля. Це ставало виявом їх соціально-культурної активності. А місцева періодика («Радянське життя» – с. Хрінники Демидівського р-ну) із захопленням розповідала про майстерну гру вчителів місцевої школи – П.Немирич, Шевченка, Сороки, Кашарук та Марченка, колгоспного радиста і технічного працівника клубу – Пачковського й Антонюка, обліковця Д.Солов'я, колгоспника Я.Борисюка, С. Дружок, підсилюючи потяг до громадської активності [48, арк. 32-33, 44].

Цей гурток, відзначав кореспондент, з радістю чекали жителі сіл Рудка та Війниця [69, арк. 32-35, 44] та ін. І саме за 1957 р. 113 постановок здійснили 29 драмгуртків у такому невеличкому районі Рівненщини, п'єси яких переглянули 21.735 глядачів. Під їхнім впливом народжується подібна діяльність й у селах Вовничі, Свищів, Лопавше [75, арк. 67], [21; 190-191].

Упродовж 1950-1954 рр., час найбільшого ідеологічного контролю над духовним життям, яскравих здобутків самодіяльна театральна сцена регіону не мала [3; 103], зосереджуючись лише на виробничій проблематиці та вітчизняній класиці. Тож самодіяльне мистецтво Західного Полісся, протягом наступного періоду виявляє й надалі стає тенденцією до розширення кількості гуртків та їх учасників, поглиблення студійної роботи над роллю, акторською майстерністю, художнім оформленням вистав, спробою виходу за межі визначених стандартів в інтерпретації сценічних образів. Цьому допомагає створений ще у 30-ті роки часопис «Аматорський театр», на сторінках якого

публікується чимало практичних порад, нового репертуару [33; 49-50]. І хоча аналізовані архівні дані мають окремі хиби, притаманними радянській епосі загалом, розвиток аматорства в той період є, безперечно, позитивним явищем, як і фактором стимулювання соціальної активності населення. До речі, переглянуті нами сотні сторінок архівних матеріалів, засвідчують, що лише в одному випадку звіт Вербського (тепер – Дубенський р-н) РБК за 1957 р. («Річні звіти районних Будинків культури про проведену роботу у 1957 р.», ф. Р-597, оп. 1, од. зб. 95, арк. 82-87) писаний російською мовою і має яскраве політичне забарвлення. Усі інші *друковані* матеріали підготовлені українською і подають лише фактичну інформацію й не вирізняються будь-яким помітним ідеологічним штампом чи хиблять на граматичні та стилістичні помилки.

Активізуються в окреслений вище період й хоровий і народно-інструментальний рух, характерний Західному Полісся, яке має яскраві традиції у цьому плані. Адже саме тут зберігаються архаїчні автентичні зразки національної художньої культури, що були важливим стимулятором подальшого розвитку й хорового мистецтва [37; 6]. Провідним у хоровій творчості залишався народний напрям: у репертуарі гуртків переважали українські пісні, вітчизняна хорова класика, твори місцевих композиторів; значна їх частина спиралася на традиційну манеру співу й мовні діалекти, використовувала виразові можливості автентичних строїв і тембри народних голосів, прагнула органічного синтезу хорового, музично-інструментального, хореографічного мистецтва.

Це можна стверджувати й про народно-інструментальне виконавство та виконавство на духових інструментах, що функціонувало при клубах, виробничих підприємствах, установах і організаціях [22]. Навіть такі невеликі райони Рівненщини як Червоноармійський, Вербський, Корецький, Межирицький, Зарічненський мали у 50-х роках по 10-15 духових оркестрів та, відповідно, 4-8 – народних оркестрів, у кожному з яких брало участь до 15 осіб [59, арк. 60, 96].

У репертуарі повоєнної доби переважає класика: М. Глінка «Марш Чорномора» з опери «Руслан і Людмила», П. Чайковський «Сцена з балету «Лебедине озеро», сцени з опери М. Бородіна «Князь Ігор», а також С. Гулака-Артемівського – вступ до опери «Запорожець за Дунаєм», Дж. Верді – Вступ до опери «Травіата», С. Рахманінова – сцени з опери «Алеко», М. Лисенка «Сумний спів» та ін. Це і українські народні пісні «Де ти бродиш, моя доле», «Повій вітре на Вкраїну», «Спать мені не хочеться», «Затрембітай мені вівчарику», закарпатська народна пісня «Глибока криниця», «Чорнії брови, карії очі», «Тече вода з-під явора», «Сусідка»; твори українських композиторів: А.Кос-Анатольського «Ой, ти дівчино з горіха зерня», «Щедрик», «Дударик» М.Леонтовича та ін., чимало російських народних пісень: «Ах, ти душечка», «То не ветер ветку клонит», романси «Очи черные», «Я встретил вас» тощо [3; 130-131]. При цьому кожен із самодіяльних колективів включав до свого репертуару і сучасну проблематику, як свідчення того, що він *враховує вимоги часу*.

Підґрунтям для розуміння сутності функціонування регіональних форм хорового мистецтва є те, що однією з мотивацій державної (ідеологічної) підтримки пісенної творчості є ототожнення національного з «народним» у його протиставленні традиційному «буржуазному». Найбільш поширеною у той час став не лише хоровий класичний репертуар, але й фольклорні пісенспіви, що обумовлювалося, не тільки стійкістю традиційного хорового виконавства, але й тому, що цей вид зберігав пам'ять про національну ідентичність. На це спрямовувалася й тогочасна радянська репертуарна політика, в якій базовані на історичній минувшині зразки використовувалися для внесення у суспільну свідомість ідеологічних стандартів радянської доби, характерним для яких є об'єднання в концертну програму хорових творів, присвячених сучасності та національних народнопісенних зразків, любов до яких генетично закладена в пам'яті населення.

Розмаїття хорового жанру та його популярність у регіоні підтверджується й даними місцевих дослідників [3; 123-139], які засвідчують сталу тенденцію до зростання хорових колективів, починаючи від 1950 і до середини 1980 рр., коли під цю сферу підводиться значна організаційна та матеріально-технічна база, сподіваючись і названий вид народної ініціативи взяти під ідеологічний контроль. Приміром, виходячи з матеріалів дослідження М. Пономаренка, бачимо наступне: якщо у 1950 р. на Рівненщині функціонувало 553 хорових колективи (9.569 учасників), у 1960 р. – відповідно – 833 (19.860 учасників), то в 1969 р. їх було вже 886 (26.800 учасників) [54]. Так само, як це відбувалося з драматичними та хоровими гуртками, їх активність стимулювали численні творчі звіти, конкурси, фестивалі, що стали характерною рисою доби. І вже на кінець 1957 р., приміром, у типовому для хорового виконавства районі, яким є Корецький, функціонували 20 хорових колективів, 14 з яких виконували твори без інструментального супроводу, засвідчуючи високий професійний рівень. Одним із кращиків, за результатами обласного огляду 1957 р., вважався сільський хоровий гурток із с. Крилів [82, арк. 26].

Популярною формою хорового виконавства початку 50-х років у Західному Поліссі є хор-ланка, ознакою якої є специфічний репертуар, сформований переважно з пісень, записаних у своєму селі, чи

створений учасниками і присвячений перемогам у виробничій сфері, подіям у житті колективу, відомим людям. Відтак вони є відбитком регіональної народнопісенної хорової традиції і засвідчують стан побутування цього рівня хорової культури у конкретній місцевості. Їх ознакою, незважаючи на простий музичний супровід, є відтворення тих виконавських традицій, що справдана існували у тій чи іншій місцевості. Розширення їх побутування стимулювало увагу до опанування навичками пошукової фольклористичної діяльності (запису, розшифровки, музичної обробки, а відтак знання природи людського голосу, його теситури, виконавських можливостей тощо) та активізували народознавчий чинник. Ці гуртки використовували у виконавській практиці безліч цікавих художніх знахідок, творчих манер, розкривали глибину українського народного багатоголосся і стимулювали увагу до народної пісенної творчості й соціальну активність населення, оскільки участь у них потребувала часу, пов'язаного з пошуком фольклорних артефактів, їх записом, обробкою, репетиціями [44, арк. 12, 49]. Усі учасники і майже всі їх художні керівники були членами виробничих колективів, у переважній більшості не мали елементарної художньої освіти, утім, спираючись на природні задатки, закладені у народі, а надто – до пісенної творчості, вони досягли значних результатів і стали яскравою формою хорової презентації українського суспільства 50 – пол. 80-х років ХХ ст. [1, арк. 50]. Підґрунтям розвитку творчості стала державна Програма сприяння художній самодіяльності. Незважаючи на її ідеологічну детермінованість, вона забезпечила створення мережі міських, районних, сільських Будинків культури й численних хорових гуртків, що функціонували по всіх виробничих структурах, надала підстави для методичного координування діяльності керівників гуртків, фінансову підтримку галузі.

Формою підвищення кваліфікації для них були тижневі або 10-денні семінари – в обласних центрах [55, арк. 19], або 3-6 місячні курси у Києві – для керівників. Згадаємо й одно- та дводенні семінари, що проводилися місцевими керівниками РБК із залученням учителів та представників ідеологічних відділів щомісяця для співробітників районних установ культури, як це помітно зі звіту Межиріцького РБК [35, арк. 92] та фактично кожного району регіону. Під час проведення цих семінарів, крім розгляду питань політичної ситуації на міжнародній арені та країні, реалізовувалося й чимало практичних завдань, спрямованих на оволодіння нотною грамотою, підготовкою до випуску світлової газети, роботи над п'єсою чи твором будь-якого виду мистецтва, вивчення нових пісень і танців працівниками культури, методики проведення усних журналів, інших форм культурно-дозвілдової і освітньої діяльності [57, арк. 149].

Найбільш поширеними хор-ланок були саме на території Західного Полісся (північні райони Рівненщини та західної частини Волині), яке вважалося тереном з активним розвитком вокально-хорового виконавства, базованого на народнопісенній виконавській манері. Приміром, на Рівненщині, навіть під час спаду популярності цих форм (друга пол. 80-х років), за даними ДАРО, їх нараховувалося 145, у яких брало участь 1.646 учасників [81]. Найбільше таких гуртків існувало у північних районах області: Дубровицькому – 21 (225 учасників), Володимирецькому – 19 (228 учасників), Сарненському – 16 (185 учасників), Зарічненському – 13 (106 учасників), а також Костопільському 14 (191) [24; 77–78]. Заснування й поширення хор-ланок мало ще одну цінну рису – вони відродили чимало незаслужено забутих народних пісень, створених у добу визвольних змагань. І хоча про автентичне їх виконання мова не йшла, інтерес до регіональної народнопісенної практики стимулював формування історичної пам'яті населення. Активізував цей рух і творчість місцевих поетів та композиторів: А. Андрухова, О. Богачука, М. Дацика, Г. Дем'янчука, В. Кирильчука, М. Куца, Д. Немченка, М. Островського, М. Фенглера і ін.

Разом із згаданими художніми гуртками популярності набув агітбригадний рух, що активізувався після розквіту в центральній частині СРСР у 20 роки разом з іншими подібними формами в образотворчому і театральному видах самодіяльності. Ці культурно-мистецькі об'єднання, використовуючи розмаїття народного гумору і сатири, підтримані комуністичною партією, спрямованою на боротьбу з недбалством, пияцтвом, іншими негативними проявами на виробництві й побуті, зробили добру справу в активізації художньої ініціативи населення переважно нових західноукраїнських міст, які в той період швидко зростали через міграцію туди сільського населення. Вони й об'єднали цю людність, що знаходилася на роздоріжжі двох культурних систем (традиційної – сільської і вже нової міської) навколо певної ідеї, оскільки спільна художня діяльність знаходила продовження і в побуті, і виробництві [49, арк. 36, 68, 78, 89].

Найбільш активно її використовували на Волині під час посівної кампанії та жнив у 50-60-х рр. Театри народної творчості. Звісно, її учасниками формувалася й певна точка зору у глядача. Тож подібна форма могла функціонувати лише у специфічних умовах – відповідному рівні знань, інформованості населення, а також щирому бажанні слухачів самим побачити реакцію митців на те чи інше явище власного побуту і за їх допомогою спробувати усунути його з життєвого простору.

Окремі агітбригади в основу своїх виступів клали спеціально створені агітаційні п'єси, як це, приміром, реалізував художній гурт с. Мащі Костопільського р-ну (кер. – Г.Сагайдаківська) для місцевих хліборобів (п'єса «На перші гулі» С.Васильченка) [60, арк. 261]. Художня вартість таких п'єс невисока, адже писалися вони, як правило, «на злобу дня», не професійними драматургами, виконувалися не професійними акторами, при майже повній відсутності повноцінних репетицій, однак агітаційно-мобілізує функцію вони виконували. Тож переваги драматичного мистецтва над іншими його видами очевидні [34; арк. 6]. Тому майже в кожному селі Західного Полісся, де існували колективи художньої самодіяльності, функціонував й агітбригадний гурток [58].

Таким чином, культурно-мистецькі процеси, що відбувалися на західно-поліських теренах, мали яскраво виражений поліетнічний характер, оскільки на них активно впливали євреї, німці, поляки, росіяни, чехи. У той же час вони засвідчили як популярність театрального, народно-інструментального, драматичного та хорового жанрів у розмаїтті їх виявів, так і необхідність масштабного підходу до питань організації культурного життя населення. Про це засвідчує й Додаток до наказу Міністра культури УРСР від 6.06.1956 р., за яким упродовж наступного (1957) року передбачалася підготовка керівників гуртків художньої самодіяльності на короткотермінових курсах загальною кількістю 14.505 осіб, у т. ч. на Волині і Рівненщині за жанрами: баяністів – 120 і 100; керівників духових оркестрів – 40 і 60; керівників оркестрів народних інструментів – 50 і 50; керівників хорових гуртків – 150 і 95; керівників танцювальних гуртків – 115 і 60; керівників драматичних гуртків – 110 і 40 [30, арк. 20-22]. Адже загальна культура місцевого населення підвищувалася, враховуючи його інформованість, розширення меж контакту з культурною діяльністю, як і збільшувалася кількість вільного часу. А відтак, його художнім наповненням й мали займатися фахівці, яких так бракувало Західній Україні загалом, як і Західному Поліссю зокрема.

Список використаної літератури

1. *Аркуш обліку хор-ланки*. Плосківського сільського клубу (13 лист. 1955 р.). *Державний архів Рівненської області (ДАРО)*, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 53 [186 арк.].
2. *Бермес І. Л.* Культурно-просвітницькі товариства Дрогобиччини в розбудові мистецького життя регіону. 1900–1939 рр. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Вип. 13. Рівне : РДГУ, 2008. С. 48–57.
3. *Борейко Г. Д.* Культурне життя Рівненщини у 50-60 роки ХХ століття: тенденції та особливості розвитку : дис...канд. істор. наук : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». НАКККіМ. Київ, 2010. 227 с.
4. *Булка Ю. П.* Музична культура Західної України. *Історія української музики*. В 6-ти т. Т. 4. 1917–1941. Київ : Наук. думка, 1992. С. 546–588 [614 с.].
5. *Виткалов В. Г.* Культурне становлення республіки у першому повоєнному десятилітті. *Українська культура: сторінки історії ХХ століття*: монографія Вид. 2. Рівне : Вертекс, 2004. С. 247–292.
6. *Виткалов В. Г.* Культурний чинник як фактор духовного становлення молоді (на прикладі аналізу сфери дозвілля та системи вищої спеціальної освіти). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Вип. 11. Рівне, 2006. С. 96–107.
7. *Виткалов В. Г., Виткалов С. В.* Культурно-мистецька панорама Рівненщини періоду незалежності. *Аркадія : культуролог.-мистецтвозн. журн. Одес. нац. політех. ун-ту*, 2009. № 2. С. 3–11.
8. *Виткалов В. Г.* Орест Михайлович Олійник – майстер хорової мініатюри. *Незабутні постаті хорового мистецтва Рівненщини: Зб. нарисів*. Рівне : Вид. О. Зень, 2010. С. 103–107 [247 с.].
9. *Виткалов В. Г.* Орест Михайлович Олійник. *Кафедрі хорового диригування РДГУ – 40 років: зб. нарисів / ред.-упоряд. Б. Й. Столярчук*. Рівне: Вид. О. Зень, 2010. С. 34–37 [144 с.].
10. *Виткалов В. Г.* Представники хорового мистецтва Рівненщини: *Людмила Опанасівна Ульяновська / Ред.-упоряд. Б. Й. Столярчук*. Рівне : Вид. О. Зень, 2015. С. 43–47 [196 с.].
11. *Виткалов В. Г.* Українська культура: сторінки історії ХХ століття : монографія. Вид. 2. Виправлене і доп. Рівне : Вертекс, 2004. 640 с.
12. *Виткалов С. В.* Рівненщина : культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія. Рівне : ППДМ, 2012. 416 с.
13. *Виткалов С. В.* Установи культури Рівненщини в умовах експерименту. *Культура України: Вісн. Харків. держ. акад. культури*. Харків, 2013. № 3 (24/25). С. 125–130.
14. *Виткалов С. В.* Муніципальний дитячий духовий оркестр «Смига» Дубнівської районної держадміністрації. *Мистецькі грані*. 2012. № 27. С. 15–16.
15. *Виткалов С. В.* Народознавчий чинник художньої практики Рівненщини: спроба мистецтвознавчого аналізу. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Вип. 18. Т. 2. Рівне, 2012. С. 74–77.
16. *Виткалов С. В.* Культурно-освітня діяльність в умовах глобалізації і проблеми галузі. *Народна творчість Рівненщини: журн. КЗ «Рівнен. обл. центру народної творчості»*. 2013. № 1 (2). С. 7–12.
17. *Виткалов С. В.* Проблеми регіональної культури в контексті державного устрою країни. *Аркадія : Культуролог. та мистецтвознавчий журн.* Одеса : нац. політех. ун-т, 2008. № 2 (20). С. 58–61.

18. **Виткалов С. В.** [Рецензія]. *Вища школа* (Київ). 2007. № 3. С. 95–98. [Рец. на кн.: Виткалов В. Г. Берестецька битва 1651 року мовою документів: за матеріалами наукової спадщини І. К. Свешнікова: хрестоматія / В. Г. Виткалов, Т. О. Пономарьова]. Рівне : Вертекс, 2005. 407 с., іл.
19. **Виткалов С. В.** [Рецензія]. *Вісн. Книжк. палати*, 2012. № 1 (186). С. 10–13 [Рец. на кн.: Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини: кол. моногр.] / за ред. проф. Виткалова В. Г. Рівне : ПП ДМ, 2011. 237 с., іл.
20. **Виткалов С. В.** «Art Jazz Cooperation» як форма відродження традицій джазового виконавства: культурологічний аспект. *Вісн. Маріуполь. держ. ун-ту*. Вип. 7. Серія: Культурологія. Філософія. Соціологія, 2014. С. 60–65.
21. **Виткалов С. В.** Державний архів Рівненської області як інформаційний центр. *Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності*: монографія. Рівне : ПП ДМ, 2012. С. 190–203.
22. **Виткалов С. В.** Дитячий зразковий духовий оркестр «Смига» Дубенської районної державної адміністрації в контексті змін у ставленні органів місцевої влади до культурної діяльності. *Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: митці, художні колективи та організатори духовного життя: монографія*. Рівне : Дятлик М., 2014. 362 с.
23. **Гайдабура В.** Сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941–1944). *Український театр ХХ століття* [Редкол. Н. Корнієнко]. Київ : ЛДЛ, 2003. 512 с.
24. **Горох Г. С.** Вокально-хорова ланка як явище у хоровому мистецтві II пол. ХХ століття (на прикладі Рівненщини). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Вип. 20. Т. 1. Рівне, 2015. С. 74–80.
25. **Демократичні процеси в суспільстві та їх вплив на зміст художньої діяльності**. Виткалов В. Г. *Українська культура : сторінки історії ХХ століття*. С. 320–330 [640 с.].
26. **Діяльність самодіяльних народних театрів Ровенщини у 1960–1969 роках**. Ровенський обл. Будинок народної творчості (ОБНТ). ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 147 [117 арк.].
27. **Довідка про стан культурної сфери Ровенської області за 1959 рік** (Характеристика роботи Театрів народної творчості). Обласний відділ у справах мистецтв і підвідомчі йому установи по Ровенській обл. ДАРО, ф. Р. 64, оп. 2, од. зб. 10. Арк. 7-15.
28. **Довідка про стан культурної сфери Ровенської області**. Театри народної творчості. / Обласний відділ у справах мистецтв і підвідомчі йому установи по Ровенській обл. ДАРО, ф. Р. 84, оп. 2, од. зб. 3. Арк. 4–7.
29. **Довідки та інформація про хід підготовки культурно-освітніх установ області до республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва, присвяченого 50-річчю Радянської влади**. 1966 р. Управління культури виконкому Рівненської обл. Ради депутатів трудящих. ДАРО, ф. Р. 478, оп. 3, од. зб. 319.
30. **Додаток до Наказу Міністра культури УРСР від 6 червня 1956 р.** № 1050: Орієнтовний план підготовки керівників гуртків художньої самодіяльності на короткотермінових курсах на 1956–1957 рр. Накази Міністерства культури УРСР і Ровенського обласного управління культури. Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 64. Арк. 20–22.
31. **Духовий оркестр Волинського училища культури і мистецтв ім. І. Стравінського**. URL: <http://www.vdykim.lutsk.ua/duchovy.pdf>.
32. **Жилінський І. Ф.** «...І золотої нитки не згубить». *Волинські дзвони : культуролог. альм.* Вип. 3. Рівне : РДГУ, 2004. С. 46–51.
33. **Закшевер І. Б.** Пути самодеятельного театра. М. : Сов. Россия, 1981. 146 с.
34. **Заходи обласного управління культури з культурного обслуговування населення по МТО та інформація про кількість учасників художніх колективів, репертуар, кількість виступів (1953 р.)**. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1. од. зб. 24. Арк. 6, 23, 59–62 [157 арк.].
35. **Звіт про роботу Межиріцького районного Будинку культури за 1958 р.** / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп.1, од. зб. 105 [111 арк.].
36. **Звіт про Острозьщина. Річний звіт про роботу Ровенського обл. Будинку народної творчості за 1957 рік**. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1. од. зб. 123. Арк. 10, 12, 15, 29–30, 35, 39–42, 55, 65, 83, 107, 115–116.
37. **Ігнатова Л. П.** Тенденції розвитку музичної культури Волині наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст.: автореф. дис...канд. мист. : 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : КНУКіМ, 2006. 22 с.
38. **Інформація про стан культурного обслуговування населення за 1955 рік** / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1. од. зб. 62. Арк. 149, 150 [448 арк.].
39. **Ковалюк Р. Р.** Культурологічні та духовні аспекти «радянизації» Західної України. *Укр. іст. журн.*, 1993. № 2/3. С. 3–16.
40. **Косик В.** Україна під час Другої Світової війни. 1938–1945. За матеріалами Вермахту. Торонто, 1997. 729 с.
41. **Культурне будівництво в УРСР. 1945-1955 рр.** URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10303>.
42. **Купріненко Н.** Самодіяльність у Смізі. *Зоря* (сміт. Зоря). 1958. 8 трав. С. 4.
43. **Кучерепа С.** Польський театр на Волині. Луцьк : ВМА «Терен», 2005. 116 с.
44. **Листок обліку індивідуального виконання художньої самодіяльності** (Остапчук А. Л., Якубчик С. І., Якубчик С. Ф. – колгоспники (вокальне тріо). 13 лист. 1955 р., с. Богдашів Ровенського р-ну, Ровенської обл. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 24. [157 арк.].
45. **Листування з республіканським Центральним Будинком народної творчості, Міністерством культури УРСР**, обласними управліннями культури та іншими організаціями з питань художньої

самодіяльності, організації виставок, оглядів і інших питань. 1958 рік. Інформація про роботу Острозького самодіяльного народного драматичного театру. Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 146. Арк. 4, 10–11, 169 [184 арк.].

46. **Литвин В. М.** Україна у першому повоєнному десятилітті (1946–1955). Київ : Вид. дім «Лі-Терра», 2004. 240 с.

47. **Лужницький Г.** Український театр. Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2004. Т. 1.

48. **На клубній сцені – сільські митці», «На сільській сцені»:** Річні звіти про роботу районних Будинків культури області за 1955 р. / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 95. Арк. 32–33 [98 арк.].

49. **Накази, постанови, розпорядження про проведення республіканських семінарів інструкторів-методистів, перспективні і поточні плани та звіти з питань розвитку культури Волинської обл, протоколи засідання Художніх рад, програми виступів художніх колективів тощо.** Управління культури Волин. облдержадміністрації. ДАВО, ф. Р 592, 1953–1997 рр. 2435 спр.

50. **Новини краєзнавчої літератури.** Бібліографічні покажчики за 1991–2015 рр. Рівне, 1992–2016.

51. **Опыт работы по руководству самодеятельным художественным творчеством: экспресс-информ. НИО «Информкультура»:** Культурно-просветительная работа. Самодеятельное художественное т-во. Гос. б-ка им. В. И. Ленина, отд. Микрофотокопирования, 1983. Вып. 6. 16 с.

52. **Парух К.** Кроки у мистецтво. Зміна. 1981. 16 трав.

53. **Пиналов С. А., Чернявский Г.И., Виноградов А.П.** История культурно-просветительной работы в СССР. Київ : Вищ. шк., 1983. 263 с.

54. **Пономаренко М. І.** Становлення та розвиток самодіяльного виконавства на Рівненщині (хорове та вокальне мистецтво). Рівне, 1993. 55 с.

55. **Про проведення обласного десятиденного семінару керівників сільських драматичних колективів.** 1956–1957 р. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 64 [101 арк.].

56. **Про результати перевірки репертуару самодіяльних гуртків у 1946 р.:** Статистичні звіти. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 43 [57 арк.].

57. **Про роботу над репертуаром та характеристика творчих здобутків керівників театральних гуртків.** Річні звіти і інформації районних Будинків культури про проведену роботу за 1955 р. / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 62. Арк. 25, 115, 172–173, 176–177, 202.

58. **Про розвиток агітбригадного жанру.** Річні звіти районних Будинків культури за 1958 рік. Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 105 [111 арк.].

59. **Програми виступів колективів художньої самодіяльності.** Протоколи засідань комісії оглядів, звіти і аркуші обліку кількості і складу колективів-учасників в оглядах художньої самодіяльності (Вербського р-ну) за 1955 р. / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 48.

60. **Протоколи засідання журі з питань проведення оглядів художньої самодіяльності, програми виступів художніх колективів і списки учасників олімпіад за 1955 рік) /** Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 53. Арк. 4, 77, 87, 215, 261, 301, 305–306 [315 арк.].

61. **Протоколи засідань журі з питань проведення оглядів художньої самодіяльності, програми виступів художніх колективів і списки учасників оглядів за 1955 р. /** Ровенський обласний Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 48. Арк. 59; од. зб. 53. арк. 4, 77, 87, 215, 261, 301, 305–306; ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 94. Арк. 26, 38, 42, 78 [141 арк.].

62. **Радянська Ровенищина 1939–1959.** Документи й матеріали [Відп. ред. В. І. Вишнякова]. Львів : Книжково-журнальне вид., 1962. 430 с.

63. **Рівненщина репресована, депортована, мордована. 1939–1941:** [Матеріали громадських історико-правових слухань у м. Рівне 9 черв. 1996 р.]. Рівне : Азалія, 1997. 88 с.

64. **Річний звіт про роботу Ровенського обл.** Будинку народної творчості за 1957 р. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 93. Арк. 4–7 [30 арк.].

65. **Річні звіти і заходи районних Будинків культури.** Звіти про проведену роботу за 1955 р. / Ровенський обласний Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 62 [448 арк.].

66. **Річні звіти і матеріали районних установ культури про проведену роботу за 1956 рік.** Рівненський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 62. Арк. 25, 28, 48, 57, 72, 76, 84, 102, 105, 130, 115, 148, 162, 164–165, 177, 206, 220, 243–244, 263–301, 325, 329, 337, 405 [448 арк.].

67. **Річні звіти і організаційні заходи районних Будинків культури за 1954 р. /** Статистичний звіт Ровенського обл. Будинку народної творчості за 1954 рік. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 64. Арк. 19–22.

68. **Річні звіти районних Будинків культури за 1959 рік /** Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 123. Арк. 10, 12, 15, 29–30, 35, 39–42, 55, 65, 83, 107, 115–116.

69. **Річні звіти районних Будинків культури про проведену роботу за 1957 рік. /** Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 95. Арк. 32–35, 44, 86 [91 арк.].

70. **Річні звіти районних Будинків культури про проведену роботу за 1957 р. /** Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 94. Арк. 26, 32, 33, 38, 42, 78, 105, 116, 134, 138.

71. **Річні звіти районних Будинків культури про проведену роботу у 1957 р.** (Про роботу над репертуаром театральних гуртків області). / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 194 [141 арк.].

72. **Романюк І. М.** Соціально-економічні і культурні процеси в українському селі у 50 – першій пол. 60-х рр. ХХ століття : дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01. Київ, 2006. 509 с.
73. **Список знятих із репертуару, на підставі даних Головного управління з контролю за репертуаром і видовищами, вистав, пісень та ін.** (10.04.1945 – 27.05.1948 рр.). Обласний відділ у справах мистецтв Ровенської обл.: Накази і розпорядження Управління контролю за репертуаром і видовищами УРСР. ДАРО, ф. Р. 84, оп. 2, од. зб. 13 [100 арк.]: оп. 2, од. зб. 3. Арк. 4; ф. Р. 84, оп. 2, од. зб. 10. Арк. 2–13, 14–18, 20–24, 28–30, 33, 35, 39–42, 53, 57; ф. Р. 84, оп. 2, од. зб. 13. Арк. 2–13, 59. Там само. од. зб. 17. Арк. 1, 5, 16, 18–20, 24, 35, 38. Там само. од. зб. 24. Арк. 2, 22, 30, 33 [76 арк.].
74. **Творчий звіт Острозького районного Будинку культури за 1955 рік із драматичного жанру.** / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 63. Арк. 10–11 [13 арк.].
75. **Творчий звіт театральних колективів Дубеницини за 1958 р.** / Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 95. Арк. 67, 68, 71 [98 арк.].
76. **Тхор В. І., Сніцаревич В. М.** Наш край в курсі історії України. Рівне, 1997. 80 с.
77. **Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту.** Вип. 1–23. Рівне, 1995–2017.
78. **Український Національний Фронт: Дослідження, документи, матеріали** / [Упоряд. М. В. Дубас, Ю. Д. Зайцев]. Львів : Ін-т українознавства ім. І. П. Крип'якевича НАН України, 2000. 680 с.
79. **Хитрий Е.** Скульптура малих форм : про скульптора О. Музичука. Рівне вечірсь, 1995. 5 серп. С. 4.
80. **Хитрий Ч. І.** Минувшина Рівненщини – далека і близька. Ч. І. Рівне, 2008. 404 с.
81. **Хор-ланки Рівненщини** [Лист обліку самодіяльних колективів]. 1955 р. Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, спр. 48. Арк. 12, 48–50 [186 арк.].
82. **Художня самодіяльність Корецького району: Річні звіти районних Будинків культури за 1957 р.** Ровенський обл. Будинок народної творчості. ДАРО, ф. Р. 597, оп. 1, од. зб. 94 [141 арк.].
83. **Шиманський П. Й.** Музичне життя Волині першої пол. ХХ ст.: моногр. Луцьк : Вежа, 2005. 172 с.

References

1. **Arkush obliku khor-lanky Ploskivskoho silskoho klubu** (13 lyst. 1955 r.). Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti (DARO), f. R. 597, op. 1, od. zb. 53 [186 ark.].
2. **Bermes I. L.** Kulturno-prosvitnytski tovarystva Drohobychchyny v rozbudovi mystetskoho zhyttia rehionu. 1900–1939 rr. Ukrainska kultura : mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 13. Rivne : RDHU, 2008. S. 48–57.
3. **Boreiko H. D.** Kulturne zhyttia Rivnenshchyny u 50-60 roky XX stolittia: tendentsii ta osoblyvosti rozvytku : dys...kand. istor. nauk : spets. 26.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury». NAKKKiM. Kyiv, 2010. 227 s.
4. **Bulka Yu. P.** Muzychna kultura Zakhidnoi Ukrainy. Istorii ukrainskoï muzyky. V 6-ty t. T. 4. 1917 – 1941. Kyiv : Nauk. dumka, 1992. S. 546–588 [614 s.].
5. **Vytkalov V. H.** Kulturne stanovlennia respubliky u pershomu povoiennomu desiatylitti. Ukrainska kultura: storinky istorii KhKh stolittia: monohrafiia Vyd. 2. Rivne : Verteks, 2004. S. 247–292.
6. **Vytkalov V. H.** Kulturnyi chynnyk yak faktor dukhovnoho stanovlennia molodi (na prykladi analizu sfery dozvillia ta systemy vyshchoi spetsialnoi osvity). Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 11. Rivne, 2006. S. 96–107.
7. **Vytkalov V. H., Vytkalov S. V.** Kulturno-mystetska panorama Rivnenshchyny periodu nezalezhnosti. Arkadiia : kulturoloh.-mystetstvozn. zhurn. Odes. nats. politekh. un-tu, 2009. № 2. S. 3–11.
8. **Vytkalov V. H.** Orest Mykhailovych Oliinyk – maister khorovoi miniatiury. Nezabutni postati khorovoho mystetstva Rivnenshchyny: Zb. narysiv. Rivne : Vyd. Oleh Zen, 2010. S. 103–107 [247 s.].
9. **Vytkalov V. H.** Orest Mykhailovych Oliinyk. Kafedri khorovoho dyryhuvannia RDHU – 40 rokiv: zb. narysiv / red.-uporiad. B. Y. Stoliarchuk. Rivne: Vyd. O. Zen, 2010. S. 34–37 [144 s.].
10. **Vytkalov V. H.** Predstavnyky khorovoho mystetstva Rivnenshchyny: Liudmyla Opanasivna Ulianovska / Red.-uporiad. B. Y. Stoliarchuk. Rivne : Vyd. Oleh Zen, 2015. S. 43–47 [196 s.].
11. **Vytkalov V. H.** Ukrainska kultura: storinky istorii XX stolittia : monohrafiia. Vyd. 2. Vypravlene i dop. Rivne : Verteks, 2004. 640 s.
12. **Vytkalov S. V.** Rivnenshchyna : kulturno-mystetskyi potentsial v paradyhmakh suchasnosti: monohrafiia. Rivne : PPDМ, 2012. 416 s.
13. **Vytkalov S. V.** Ustanovy kultury Rivnenshchyny v umovakh eksperymentu. Kultura Ukrainy: Visn. Kharkiv. derzh. akad. kultury. Kharkiv, 2013. № 3 (24/25). S. 125–130.
14. **Vytkalov S. V.** Munitsypalni dytiachyi dukhovyi orkestr «Smyha» Dubnivskoi raionnoi derzhadministratsii. Mystetski hrani. 2012. № 27. S. 15–16.
15. **Vytkalov S. V.** Narodoznavchyi chynnyk khudozhnoi praktyky Rivnenshchyny: sprobа mystetstvoznavchoho analizu. Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 18. T. 2. Rivne, 2012. S. 74–77.
16. **Vytkalov S. V.** Kulturno-osvitnia diialnist v umovakh hlobalizatsii i problemy haluzi. Narodna tvorchist Rivnenshchyny: zhurn. KZ «Rivnen. obl. tsentru narodnoi tvorchosti». 2013. № 1 (2). S. 7–12.
17. **Vytkalov S. V.** Problemy rehionalnoi kultury v konteksti derzhavnoho ustroiu krainy. Arkadiia : Kulturoloh. ta mystetstvoznavchyi zhurn. Odesa : nats. politekh. un-t, 2008. № 2 (20). S. 58–61.

18. **Vytkalov S. V.** [Retsenzia]. Vyshcha shkola (Kyiv). 2007. № 3. S. 95–98. [Rets. na kn.: Vytkalov V. H. Berestetska bytva 1651 roku movoiu dokumentiv: za materialamy naukovoï spadshchyny I. K. Svieshnikova: khrestomatiia / V. H. Vytkalov, T. O. Ponomarova]. Rivne : Verteks, 2005. 407 s., il.
19. **Vytkalov S. V.** [Retsenzia]. Visn. Knyzhk. Palaty, 2012. № 1 (186). S. 10–13 [Rets. na kn.: Dekoratyvno-prykladne mystetstvo Rivnenshchyny: kol. monohr.] / za red. prof. Vytkalova V. H. Rivne : PP DM, 2011. 237 s.
20. **Vytkalov S. V.** «Art Jazz Cooperation» yak forma vidrozhennia tradytsii dzhazovoho vykonavstva: kulturolohichnyi aspekt. Visn. Mariupol. derzh. un-tu. Vyp. 7. Seria: Kulturolohii. Filosofiia. Sotsiolohii. Mariupol, 2014. S. 60–65.
21. **Vytkalov S. V.** Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti yak informatsiinyi tsentr. Rivnenshchyna: kulturno-mystetskyi potentsial v paradyhmakh suchasnosti: monohrafiia. Rivne : PP DM, 2012. S. 190–203.
22. **Vytkalov S. V.** Dytiahyi zrazkovyi dukhovyi orkestr «Smyha» Dubenskoï raionnoi derzhavnoi administratsii v konteksti zmin u stavlenni orhaniv mistsevoi vlady do kulturnoi diialnosti. Kulturno-mystetska Ukraina v rehionalnykh vymirakh: myttsi, khudozhni kolektyvy ta orhanizatory dukhovnoho zhyttia: monohrafiia. Rivne : Diatlyk M., 2014. 362 s.
23. **Haidabura V.** Stsenichne mystetstvo v Ukraini periodu nimetsko-fashystskoï okupatsii (1941–1944). Ukrainskyi teatr XX stolittia [Redkol. N. Korniienko]. Kyiv : LDL, 2003. 512 s.
24. **Horokh H. S.** Vokalno-khorova lanka yak yavyshe u khorovomu mystetstvi II pol. KhKh stolittia (na prykladi Rivnenshchyny). Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 20. T. 1. Rivne, 2015. S. 74–80.
25. **Demokratychni protsesy v suspilstvi ta yikh vplyv na zmist khudozhnoi diialnosti.** Vytkalov V. H. Ukrainska kultura : storinky istorii XX stolittia. S. 320–330 [640 s.].
26. **Diialnist samodiialnykh narodnykh teatriv Rovenshchyny u 1960–1969 rokakh.** Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti (OBNT). DARO, f. R. 597, op. 1, od. zb. 147 [117 ark.].
27. **Dovidka pro stan kulturnoi sfery Rovenskoï oblasti za 1959 rik** (Kharakterystyka roboty Teatriv narodnoi tvorchosti). Oblasnyi viddil u spravakh mystetstv i pidvidomchi yomu ustanovy po Rovenskii obl. DARO, f. R. 64, op. 2, od. zb. 10. Ark. 7-15.
28. **Dovidka pro stan kulturnoi sfery Rovenskoï oblasti. Teatry narodnoi tvorchosti.** / Oblasnyi viddil u spravakh mystetstv i pidvidomchi yomu ustanovy po Rovenskii obl. DARO, f. R. 84, op. 2, od. zb. 3. Ark. 4–7.
29. **Dovidky ta informatsiia pro khid pidhotovky kulturno-osvitnykh ustanov oblasti do respublikanskoho festyvaliu samodiialnoho mystetstva, prysviachenoho 50-richchiu Radianskoï vlady.** 1966 r. Upravlinnia kultury vykonkomu Rivnenskoï obl. Rady deputativ trudiashchykh. DARO, f. R. 478, op. 3, od. zb. 319.
30. **Dodatok do Nakazu Ministra kultury URSR vid 6 chervni 1956 r. № 1050: Oriientovnyi plan pidhotovky kerivnykiv hurtkiv khudozhnoi samodiialnosti na korotkotermynovykh kursakh na 1956–1957 rr.** Nakazy Ministerstva kultury URSR i Rovenskoho oblasnoho upravlinnia kultury. Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. DARO, f. R. – 597, op. 1, od. zb. 64. Ark. 20–22.
31. **Dukhovyi orkestr Volynskoho derzhavnoho uchylshcha kultury i mystetstv im. I. Stravinskoho.** URL. <http://www.vdykim.lutsk.ua/duhovyi.pdf>.
32. **Zhylynskyi I.** «...I zolotoi nytky ne zghubit». Volynski dzvony : kulturoloh. alm. Vyp. 3. Rivne : RDHU, 2004. S. 46–51.
33. **Zakshever Y. B.** Puty samodeiatelnoho teatra. M. : Sov. Rossyia, 1981. 146 s.
34. **Zakhody oblasnoho upravlinnia kultury z kulturnoho obsluhovuvannia naseleння po MTO ta informatsiia pro killist uchashchykh khudozhnykh kolektyviv, repertuar, killist vystupiv** (1953 r.). DARO, f. R. 597, op. 1. od. zb. 24. Ark. 6, 23, 59–62 [157 ark.].
35. **Zvit pro robotu Mezhyritskoho raionnoho Budynku kultury za 1958 r.** / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. DARO, f. 597, op.1, od. zb. 105 [111 ark.].
36. **Zvituie Ostrozhchyna. Richnyi zvit pro robotu Rovenskoho obl. Budynku narodnoi tvorchosti za 1957 rik.** DARO, f. R. 597, op. 1. od. zb. 123. Ark. 10, 12, 15, 29–30, 35, 39–42, 55, 65, 83, 107, 115–116.
37. **Ihnatova L. P.** Tendentsii rozvytku muzychnoi kultury Volyni naprykintsi XX – poch. XXI st.: avtoref. dys....kand. mystetstvoznavstva : 17.00.01. «Teoriia ta istoriia kultury». Kyiv : KNUKiM, 2006. 22 s.
38. **Informatsiia pro stan kulturnoho obsluhovuvannia naseleння za 1955 rik.** / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. DARO, f. R. 597, op. 1. od. zb. 62. Ark. 149, 150 [448 ark.].
39. **Kovaliuk R. R.** Kulturolohichni ta dukhovni aspekty «radianyzatsii» Zakhidnoi Ukrainy. Ukrainskyiistorychnyi zhurnal, 1993. № 2/3. S. 3–16.
40. **Kosyk V.** Ukraina pid chas Druhoï Svitovoi viiny. 1938–1945. Za materialamy Vermakhtu. Toronto, 1997. 729 s.
41. **Kulturne budivnytstvo v Ukrainskii RSR.** 1945-1955 rr. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10303>.
42. **Kuprinenko N.** Samodiialnist u Smyzi. Zoria (smt. Zoria). 1958. 8 trav. S. 4.
43. **Kucherepa S.** Polskyi teatr na Volyni. Lutsk : VMA «Teren», 2005. 116 s.
44. **Lystok obliku indyvidualnoho vykonannia khudozhnoi samodiialnosti** (Ostapchuk A. L., Yakubchuk S. I., Yakubchuk S. F. – kolhospyky (vokalne trio). 13 lyst. 1955 r., s. Bohdashiv Rovenskoho r-nu, Rovenskoï obl. DARO, f. R. 597, op. 1, od. zb. 24. [157 ark.].
45. **Lystuvannia z respublikanskym Tsentralnym Budynkom narodnoi tvorchosti, Ministerstvom kultury URSR,** oblasnymy upravlinniamy kultury ta inshymy orhanizatsiamy z pytan khudozhnoi samodiialnosti, orhanizatsii vystavok,

- ohliadiv i inshykh pytan. 1958 rik. Informatsiia pro robotu Ostrozkooho samodiialnoho narodnoho dramatychnoho teatru. Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 146. Ark. 4, 10–11, 169 [184 ark.].
46. *Lytvyn V. M.* Ukraina u pershomu povoiennomu desiatylitti (1946–1955). Kyiv : Vyd. dim «Li-Terra», 2004. 240 s.
47. *Luzhnytskyi H.* Ukrainysky teatr. Lviv : Vyd-vo LNU im. I. Franka, 2004. T. 1.
48. *Na klubnii steni – silski myttsi», «Na silskii steni»:* Richni zvity pro robotu raionnykh Budynkiv kultury oblasti za 1955 r. / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. – 597, op. 1, od. zb. 95. Ark. 32–33.
49. *Nakazy, postanovy, rozporiadzhennia pro provedennia respublikanskykh seminariv instruktoriv-metodystiv,* perspektyvni i potochni plany ta zvity z pytan rozvytku kultury Volynskoi obl, protokoly zasidannia Khudozhnykh rad, prohramy vystupiv khudozhnykh kolektyviv toshcho. Upravlinnia kultury Volyn. obl. derzhadministratsii. *DAVO*, f. R. 592, 1953–1997 rr. 2435 spr.
50. *Novyny kraieznavchoi literatury.* Bibliohrafichni pokazhchyky za 1991–2015 rr. Rivne, 1992–2016.
51. *Opyt roboty po rukovodstvu samodeiatelnykh khudozhestvennykh tvorchestvom:* ekspres-yinform. NYO «Ynformkultura»: Kulturno-prosvyetyelnaia rabota. Samodeiatelnoe khudozhestvennoe t-vo. Hos. b-ka ym. V. Y. Lenyna, otd. Mykrofotokopirovanyia, 1983. Vyp. 6. 16 s.
52. *Parukh K.* Kroky u mystetstvo. Zmina. 1981. 16 trav.
53. *Pynalov S. A., Cherniavskiy H. Y., Vynohradov A. P.* Ystoryia kulturno-prosvyetyelnoi raboty v SSSR. Kyiv : Vyshch. shk., 1983. 263 s.
54. *Ponomarenko M. I.* Stanovlennia ta rozvytok samodiialnoho vykonavstva na Rivnenshchyni (khorove ta vokalne mystetstvo). Rivne, 1993. 55 s.
55. *Pro provedennia oblasnoho desiatydennoho seminaru kerivnykh silskykh dramatychnykh kolektyviv.* 1956–1957 rik. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 64 [101 ark.].
56. *Pro rezultaty perevirky repertuaru samodiialnykh hurtkiv u 1946 rotsi:* Statystychni zvity. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 43 [57 ark.].
57. *Pro robotu nad reperturom ta kharakterystyka tvorchykh zdobutkiv kerivnykh teatralnykh hurtkiv. Richni zvity i informatsii raionnykh Budynkiv kultury pro provedenu robotu za 1955 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 62. Ark. 25, 115, 172–173, 176–177, 202.
58. *Pro rozvytok ahitbryhadnoho zhanru. Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury za 1958 rik.* Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 105 [111 ark.].
59. *Prohramy vystupiv kolektyviv khudozhnoi samodiialnosti. Protokoly zasidan komisii ohliadiv, zvity i arkushi obliku kilkosti i skladu kolektyviv-uchasnykh v ohliadakh khudozhnoi samodiialnosti* (Verbskoho r-nu) za 1955 r. / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 48.
60. *Protokoly zasidannia zhuri z pytan provedennia ohliadiv khudozhnoi samodiialnosti, prohramy vystupiv khudozhnykh kolektyviv i spysky uchasnykh olimpiad za 1955 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 53. Ark. 4, 77, 87, 215, 261, 301, 305–306 [315 ark.].
61. *Protokoly zasidan zhuri z pytan provedennia ohliadiv khudozhnoi samodiialnosti, prohramy vystupiv khudozhnykh kolektyviv i spysky uchasnykh ohliadiv za 1955 r.* / Rovenskyi oblasnyi Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 48. Ark. 59; od. zb. 53. ark. 4, 77, 87, 215, 261, 301, 305–306; f. R. 597, op. 1. od. zb. 94. Ark. 26, 38, 42, 78 [141 ark.].
62. *Radianska Rovenshchyna 1939–1959. Dokumenty y materialy* [Vidp. red. V. I. Vyshniakova]. Lviv : Knyzhkovo-zhurnalne vyd., 1962. 430 s.
63. *Rivnenshchyna represovana, deportovana, mordovana. 1939–1941:* [Materialy hromadskykh istoryko-pravovykh slukhan u m. Rivne 9 cherv. 1996 r.]. Rivne : Azaliia, 1997. 88 s.
64. *Richnyi zvit pro robotu Rovenskoho obl. Budynku narodnoi tvorchoosti za 1957 r.* *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 93. Ark. 4–7 [30 ark.].
65. *Richni zvity i zakhody raionnykh Budynkiv kultury.* Zvity pro provedenu robotu za 1955 rik / Rovenskyi oblasnyi Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 62 [448 ark.].
66. *Richni zvity i materialy raionnykh ustanov kultury pro provedenu robotu za 1956 rik. Rivnenskyi obl.* Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 62. Ark. 25, 28, 48, 57, 72, 76, 84, 102, 105, 130, 115, 148, 162, 164–165, 177, 206, 220, 243–244, 263–301, 325, 329, 337, 405 [448 ark.].
67. *Richni zvity i orhanizatsiini zakhody raionnykh Budynkiv kultury za 1954 r.* / Statystychnyi zvit Rovenskoho obl. Budynku narodnoi tvorchoosti za 1954 rik. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 64. Ark. 19–22.
68. *Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury za 1959 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 123. Ark. 10, 12, 15, 29–30, 35, 39–42, 55, 65, 83, 107, 115–116.
69. *Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury pro provedenu robotu za 1957 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 95. Ark. 32–35, 44, 86 [91 ark.].
70. *Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury pro provedenu robotu za 1957 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1. od. zb. 94. Ark. 26, 32, 33, 38, 42, 78, 105, 116, 134, 138.
71. *Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury pro provedenu robotu u 1957 rotsi* (Pro robotu nad reperturom teatralnykh hurtkiv oblasti) / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchoosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 194.
72. *Romaniuk I. M.* Sotsialno-ekonomichni i kulturni protsesy v ukrainskomu seli u 50 – pershii pol. 60-kh rr. XX stolittia : dys. ...d-ra ist. nauk: 07.00.01. Kyiv, 2006. 509 s.

73. *Spysok zniatykh iz repertuaru, na pidstavi danykh Holovnoho upravlinnia z kontroliu za reperturom i vydovyshchamy, vystav, pisen ta in.* (10.04.1945 – 27.05.1948 rr.). Oblasnyi viddil u spravakh mystetstv Rovenskoï obl.: Nakazy i rozporiadzhennia Upravlinnia kontroliu za reperturom i vydovyshchamy URSR. *DARO*, f. R. 84, op. 2, od. zb. 13 [100 ark.]: op. 2, od. zb. 3. Ark. 4; f. R. 84, op. 2, od. zb. 10. Ark. 2–13, 14–18, 20–24, 28–30, 33, 35, 39–42, 53, 57; f. R. 84, op. 2, od. zb. 13. Ark. 2–13, 59. Tam samo. od. zb. 17. Ark. 1, 5, 16, 18–20, 24, 35, 38. Tam samo. od. zb. 24. – Ark. 2, 22, 30, 33 [76 ark.].

74. *Tvorchiy zvit Ostrozkoho raionnoho Budynku kultury za 1955 rik iz dramatychnoho zhanru.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 63. Ark. 10–11 [13 ark.].

75. *Tvorchiy zvit teatralnykh kolektyviv Dubenshchyny za 1958 r.* / Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 95. Ark. 67, 68, 71 [98 ark.].

76. *Tkhor V. I., Snitsarevych V. M.* Nash kraï v kursy istorii Ukrainy. Rivne, 1997. 80 s.

77. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku* : nauk. zap. Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Vyp. 1–23. Rivne, 1995–2017.

78. *Ukrainskyi Natsionalnyi Front: Doslidzhennia, dokumenty, materialy* / [Uporiad. M. V. Dubas, Yu. D. Zaitsev]. Lviv : In-t ukrainoznavstva im. I. P. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2000. 680 s.

79. *Khytryi E.* Skulptura malykh form : pro skulptora O. Muzychuka. Rivne vechirnie, 1995. 5 serp. S. 4.

80. *Khytryi Ch. I.* Mynuvshyna Rivnenshchyny – daleka i blyzka. Ch. I. Rivne, 2008. 404 s.

81. *Khor-lanky Rivnenshchyny* [Lyst obliku samodiiialnykh kolektyviv]. 1955 r. Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, spr. 48. Ark. 12, 48–50 [186 ark.].

82. *Khudozhnia samodiiialnist Koretskoho raionu*: Richni zvity raionnykh Budynkiv kultury za 1957 r. Rovenskyi obl. Budynok narodnoi tvorchosti. *DARO*, f. R. 597, op. 1, od. zb. 94 [141 ark.].

83. *Shymanskyi P. Y.* Muzychne zhyttia Volyni pershoi pol. XX st.: monohr. Lutsk : Vezha, 2005. 172 s.

КУЛЬТУРНОЕ ТВОРЧЕСТВО В ЗАПАДНОМ ПОЛЕСЬЕ 50-70 ГОДОВ XX СТОЛЕТИЯ : РЕКОНСТРУКЦИЯ ОСНОВНЫХ ФОРМ

Выткалов Сергей Владимирович – доктор культурологии, профессор кафедры культурологии и музееведения, Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне

Осуществлена попытка, используя материалы государственных архивов Ривненской и Волынской областей, реконструировать формы активизации народной инициативы в Западном Полесье в послевоенный период; акцентировано внимание на специфике организации культурной деятельности; выявлено наиболее эффективные формы работы с населением этих областей; акцентировано внимание на репертуарной политике самодеятельных коллективов региона; исследовано тематическое разнообразие художественной деятельности. Уточнена роль и значение культурных форм в вопросах сохранения национальных характеристик.

Ключевые слова: художественная самодеятельность, региональная культурная практика, социальная активность, сеть клубов.

CULTURAL CREATIVITY IN THE WESTERN POLISSIA IN 50-70S OF THE XX TH CENTURY: RECONSTRUCTION OF THE BASIC FORMS

Vytkalov Sergii – Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Department of Culturology and Museology, Rivne State University of the Humanities, Rivne

An attempt was made to use the materials of the state archives of the Rivne and Volyn regions to reconstruct the forms of activation of the people's initiative in West Polissia in the post-war period; attention is paid to the specifics of the organization of cultural activity; the most effective forms of work with the population of these areas are revealed; attention is drawn to the repertoire of amateur regional teams; the thematic variety of artistic activity was investigated. The role and importance of the diversity of cultural forms in preserving national characteristics was clarified.

Key words: art amateur, regional cultural practice, social activity, chain of clubs.

UDC 473. 22.1

CULTURAL CREATIVITY IN WESTERN POLISSIA IN 50-70 s OF THE XX th CENTURY: RECONSTRUCTION OF THE BASIC FORMS

Vytkalov Sergii – Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Department of Culturology and Museology, Rivne State University of the Humanities, Rivne

The purpose of the article is to introduce into the wide cultural discourse of little-known information regarding the forms of cultural activity in Western Polissia in the 50-70s of the XX th century and the disclosure on this basis of the essence of the cultural process.

The research methodology consists of a combination of methods: historical, biographical, comparative and also a method of observation.

The scientific novelty of the work consists in expanding knowledge about the cultural area of the region during the above-mentioned period, introduction into the scientific circulation of previously unknown source information from the archives of the cities of Rivne and Lutsk; demonstrations of the most effective forms of cultural

activity in the region, means of ideologization of the cultural process used in theater, music and other activities, as well as the importance of using Ukrainian classics to preserve national identity.

It was proved that appointment to the posts of leaders of clubs and libraries of local personnel proved to be the most effective means of struggle for national identity. The leading forms of cultural services of the local population are revealed. The evolution of the directions of artistic activity is shown in connection with the weakening of the ideological pressure of the state. The potential of organizational and methodical provision of amateur art movement in the region during the above-mentioned period is given.

The practical significance of the material consists in the possibility of its use in further scientific researches and educational process of institutions of higher education.

Key words: amateur performances, regional cultural practice, social activity, chain of club institutions.

Надійшла до редакції 20.12.2018 р.

УДК 316.74:929(477)«1895/1968»

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Б. ЛЯТОШИНСЬКОГО В ЛОГІЦІ ТВОРЧО-ПОШУКОВИХ ПРОЦЕСІВ 20-60-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Добіна Тетяна Геннадіївна – кандидат культурології,
Маріупольський інститут Міжрегіональної Академії
управління персоналом, м. Маріуполь
orcid.org/0000-0002-4830-2679
doi.org/10.35619/ucpmk.vi29.121
tatyadobina@gmail.com

Висвітлюються аспекти формування культурно-мистецької діяльності Б. Лятошинського в контексті персоналізованої історії культури. Реконструйовано культуротворчі шукання Б. Лятошинського в логіці культурних процесів 20-60-х рр. ХХ століття. Зазначено, що творчо-пошукова позиція композитора дозволила йому не підпасти під художні стереотипи в мистецтві минулого століття й зберегти самобутність і самоцінність творчого процесу.

Ключові слова: культурно-мистецька діяльність, реконструкція, культуротворчі шукання, авангардизму, соціалістичний реалізм.

Постановка проблеми. Численні здобутки вітчизняної культурологічної науки вказують на необхідність формування й теоретико-методологічного обґрунтування перспективного дослідницького напрямку, об'єктом якого слід визначити творчу особистість як суб'єкт культуротворчих процесів, в історичній динаміці яких відбувається її самоаналіз та самовизначення.

Персоніфікований підхід щодо вивчення творчого доробку митців у вимірах широкого спектру складових культуротворення, враховуючи потенціал і універсальність методології розкриття культурологічної проблематики, попри нагальну актуальність і співзвуччя з духовно-естетичними реаліями сьогодення, поки недостатній. Тому дослідження означених проблеми вимагає детального та комплексного переосмислення.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам культуротворчого потенціалу, сутності творчої діяльності і розвитку особистості присвячено чимало публікацій – П. Дишлевого, Л. Кияновської, Т. Корнішевої О. Матюшкіна, О. Шорохова, Л. Яценка та ін.; осмислення творчості Б. Лятошинського має ґрунтовну музикознавчу традицію, пов'язану з іменами М. Копиці, І. Царевич [3] й ін. Засадничими для дослідження виявилися роботи А. Білої [1], Л. Госейка [2], С. Павличко [4], Р. Росляка [5], В. Тузова [6], які визначають коло наукових інтересів останніх років.

Мета дослідження – реконструювати естетико-мистецтвознавчу позицію Б. Лятошинського в логіці творчо-пошукових процесів 20-60-х років ХХ ст.

Вклад основного матеріалу. Масштабність трансформацій в історико-культурному перебігу подій на зламі ХХ–ХХІ ст. обумовили доцільність критичного переосмислення ціннісної шкали духовних пріоритетів нашого нещодавнього минулого. Виходячи з цього, в дослідженні естетико-мистецтвознавчої позиції Б. Лятошинського в логіці культуротворчих процесів 20-60-х рр. ХХ ст., слід звернути увагу на історіографію джерел як на сукупність науково-історичного доробку з відповідної проблематики, який ґрунтується на фактологічному опрацюванні фахово-наукової літератури, котра, зазвичай, відображає науковий світогляд і смаки дослідників, сформовані на засадах загальнокультурних ідей і духовних орієнтацій певного часу.

Починаючи з 90-х років ХХ ст. і до сьогодні, українськими гуманітаріями напрацьований значний матеріал щодо специфіки культуротворчих процесів в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст., тож спробуємо виокремити лише ті з них, котрі допомагають відтворити процес становлення світогляду Б. Лятошинського, його художньо-естетичних смаків і творчих орієнтацій.